

Vijftig jaar na dato

Oscar Lansen

*'Een volk dat zich het verleden niet herinnert,
is een volk dat veroordeeld is dit verleden te herhalen.'*

Dit citaat van Santayana geeft de noodzaak aan waarom nu, vijftig jaar na dato, ook in de VS in het onderwijs aandacht besteed wordt aan de Holocaust. Drs. Oscar E. Lansen inventariseert de stand van zaken op dit gebied en probeert de kennis van de gemiddelde burger in te schatten. Hij studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen en is op het ogenblik verbonden aan het Department of History van de Universiteit van North Carolina in Charlotte.

Begin April 1945 werd het Amerikaanse volk met een schokkende waarheid geconfronteerd: de eerste rapporten omtrent de bevrijding van de Nazi concentratie- en vernietigingskampen bereikten de Verenigde Staten.

'Ik heb zojuist de meest verschrikkelijke plaats op aarde bezocht': schreef H.W. Lawrence na een bezoek aan Majdanek in de *New York Times*. En generaal Eisenhower merkte tijdens een inspectie van Kamp Ohrdruf in april 1945 op: *'Men zegt ons dat de Amerikaanse soldaat niet weet waarvoor hij vecht. Nu weet hij tenminste waartegen hij vecht'*.¹

Enkele weken na de bevrijding van de kampen werden de eerste filmbeelden in Amerika vertoond en drong de ernst en omvang van de Holocaust tot het Amerikaanse volk door.

De algemene reactie was er één van onbegrip en afschuw. Velen vroegen zich af hoe dit mogelijk was, en waarom de Verenigde Staten niet hadden ingegrepen. Uit later onderzoek van David S. Wyman bleek dat, hoewel de Amerikaanse overheid over voldoende informatie over de situatie in de concentratiekampen beschikte, deze de prioriteit gaf aan een snelle beëindiging van de oorlog. Een snelle overwinning zou zowel de levens van Amerikaanse soldaten, als van joden in de door de Nazi's bezette gebieden sparen. Daarbij kwam dat de meeste kranten tijdens de oorlog geen nieuws over de Nazi concentratiekampen hadden opgenomen uit angst

als semitisch te worden gebrandmerkt, óf beschuldigd te worden van overdrijving. Hierdoor misten de Joodse belangenorganisaties de mogelijkheid om het lot van hun Europese broeders en zusters onder de aandacht van het Amerikaanse volk te brengen met als gevolg dat het merendeel van hen pas na de oorlog met de Holocaust werd geconfronteerd.

Ook in de Amerikaanse politiek was de Holocaust een stiefkind. Veel politici waren bang dat een te actieve houding hen als pro-Joods zou profileren, iets dat tijdens verkiezingen politieke zelfmoord kon betekenen. Het Joodse vraagstuk werd daarom zoveel mogelijk vermeden en elk voorstel om de visa quota voor Europese immigranten te verhogen, werd de grond ingeboord. Alleen nadat een aantal prominente Amerikanen druk op het Congres had uitgeoefend, besloot dit tegen het einde van 1943 tot de oprichting van de *War Refugee Board* (Oorlogs Vluchtelingen Raad). Doch toen draaide Hitler's vernietigingsmachine al op volle toeren.

De stand van zaken

Vijftig jaar na dato is de Holocaust in de VS nog steeds een gevoelig onderwerp. Amerika heeft nooit volledig raad geweten met het schuldgevoel dat haar passieve houding bijgedragen zou hebben aan de massamoord op het Joodse volk.

kleio

De meer dan zeventig duizend Joodse vluchtelingen die na de oorlog uiteindelijk tot de Verenigde Staten werden toegelaten zijn nu getuigen van een samenleving die wederom in toenemende mate gevoelloos raakt voor de gevolgen van rassendiscriminatie en ongelijke behandeling. Een samenleving die slechts indirect met de Holocaust in aanraking is gekomen heeft daarom grote moeite de ernst en de gevolgen van de Holocaust op de juiste waarde te schatten.

Naarmate de jaren verstrijken moeten onderwijs en onderzoek de plaats van getuigenis en herinnering gaan overnemen.

Met name in de laatste jaren is in Amerika de aandacht voor de Holocaust stevig toegenomen. De vraag naar de reden voor deze revival is nooit geheel bevredigend beantwoord. Heden ten dage zijn er tenminste honderd organisaties die actief zijn op het gebied van de Holocaust en jaarlijks worden er op meer dan duizend universiteiten en hogescholen Holocaust-cursussen aangeboden. Het wetenschappelijk onderzoek is tevens explosief gegroeid. In de laatste vijftien jaar zijn er in Amerika ruim vierduizend monografieën over de Holocaust verschenen en bijna zeshonderd audio-visuele projecten gerealiseerd.² De opening van het *United States Holocaust Memorial Museum* en archief in Washington DC in mei van 1993 wordt door velen als de kroon gezien op de Amerikaanse bijdrage tot het levend houden van de herinnering aan de Holocaust.

Het Amerikaanse schoolsysteem

Betekent dit dat het Amerikaanse volk op een historisch verantwoorde manier geïnformeerd is over de Holocaust? Welke rol speelt het geschiedenisonderwijs hierin, en met welk resultaat?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden is allereerst enige bekendheid noodzakelijk met de opzet van het Amerikaanse schoolsysteem en de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs.

In tegenstelling tot het Nederlandse onderwijs is het Amerikaanse gedereguleerd. Hoewel de federale (lees: nationale) overheid de duur en structuur van het onderwijs heeft vastgelegd, heeft zij de verantwoordelijkheid voor de implementatie van de richtlijnen aan de overheden van de staten gedelegeerd. Deze staatsoverheden zijn op hun beurt autonoom in het invullen van het curriculum, het selecteren van boeken en het formuleren van de opleidings- en aanstellingscriteria voor de leerkrachten.

Zichtbaar onder de indruk luistert generaal Eisenhower, te midden van zijn manschappen, naar het verhaal van een ex-kampbewoner van het gevangenenkamp Ohrdruf, dertien kilometer ten zuiden van Gotha.

Terwijl de meeste staten een specifieke lerarenopleiding of cursus pedagogiek van hun leerkrachten vereisen, is in sommige staten het afleggen van een vaardigheids examen of een succesvolle stage voldoende om voor de klas te mogen staan.³ Daar komt bij dat, in tegenstelling tot de Nederlandse lerarenopleidingen, er in Amerika geen specifieke opleiding tot docent geschiedenis bestaat. In plaats daarvan ontvangen aspirant docenten algemene pedagogie cursussen. Dit betekent dat er grote verschillen in de aard, de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs in het algemeen, en het geschiedenisonderwijs in het bijzonder, bestaan.

Vaak laat de staatsoverheid de preciese invulling van het lesplan weer aan de lokale schooldistricten over. Het bestuur van deze schooldistricten, en de jaarlijkse begroting worden door middel van lokale verkiezingen en referenda door de kiezers bepaald. Politieke agenda's, persoonlijke voorkeur en financiële en andere restricties spelen daarom een grote rol in de opzet van het lesplan en in de selectie van de te gebruiken schoolboeken. Daarom verschilt de invulling van het geschiedenisonderwijs per schooldistrict enorm.⁴

Door de structuur van het Amerikaanse onderwijs is het moeilijk om een exact beeld te krijgen van de hoeveelheid aandacht die er aan de Holocaust wordt besteed. Een nader onderzoek naar de aard en de omvang van het door de federale overheid voorgeschreven geschiedenisonderwijs en een evaluatie van de kwaliteit ervan maakt het echter mo-

gelijk om de marginale kwantiteit en kwaliteit van het Holocaust onderwijs vast te stellen.

Geschiedenis op school

Op de basisschool (5 - 12 jaar) is het geschiedenisonderwijs over de laatste jaren in de verdrukking geraakt. Het vormt nu, samen met aardrijkskunde, staatsinrichting, economie en maatschappijleer, een integraal onderdeel van het *Social Studies Curriculum*. *Social Studies* besteedt aandacht aan de beleevingswereld van de leerling en poogt door middel van de zojuist beschreven disciplines deze beleevingswereld nader te verklaren.⁵ In de korte tijd die voor geschiedenis beschikbaar is, besteden leerkrachten vooral aandacht aan plaatselijke, regionale en nationale geschiedenis. De Holocaust komt daarbinnen zelden ter sprake.⁶

Het is daarom niet verwonderlijk dat de negen meest gebruikte geschiedenismethoden voor de basisschool een incompleet beeld van de Holocaust geven. Slechts vier boeken maken melding van het feit dat joden vermoord werden en twee boeken gaan een stap verder en proberen de oorzaken van de Holocaust uit te leggen. Eén boek besteedt geheel geen aandacht aan de Holocaust terwijl twee boeken het slechts terzijde vermelden.⁷

Het voortgezet onderwijs in de Verenigde Staten is gesplitst in een Middle/Junior High School (13 - 14 jaar) en een High School (15

Bij de bevrijding van Buchenwald op 11 april 1945 door de Amerikanen.

-18 jaar). Op de Middle/Junior High School wordt het Social Studies curriculum voortgezet. Het is in theorie de bedoeling dat leerkrachten meer aandacht aan niet-Amerikaanse geschiedenis besteden. De schooldistricten zijn echter vrij in de keuze van de lesstof en daarom bepalen de expertise van de docent en het door het schooldistrict geselecteerde tekstboek vaak wat er in klas wordt behandeld.⁸

Op de High School heeft de student een grotere invloed op het curriculum. De verplichte onderwerpen uitgezonderd, heeft de student de mogelijkheid om zijn of haar eigen vakkenpakket samen te stellen. In veel staten is Amerikaanse geschiedenis een verplicht onderwerp en wordt niet-Amerikaanse geschiedenis, vaak in de vorm van wereldgeschiedenis, als een keuzevak aangeboden. Daarom verschilt de mate waarmee middelbare scholieren met de Holocaust in aanraking komen sterk.

beter. Alhoewel de aandacht voor de Holocaust per boek sterk verschilt besteden de achtentwintig onderzochte boeken gemiddeld twintig regels tekst aan de Holocaust, twee maal zo veel als de Amerikaanse geschiedenis-varianten. Twee boeken besteden in het geheel geen aandacht aan de Holocaust.⁹

De meeste boeken schetsen een feitelijk correct doch incompleet beeld van de Holocaust. Tot op zekere hoogte wordt het lot van de joden besproken, echter de geschiedenis die aan de Holocaust vooraf ging, de redenen voor de Holocaust, het verzet tegen de Holocaust en de gevolgen van de Holocaust, worden nauwelijks behandeld. Wanneer Amerika's rol in de Holocaust aan de orde komt hebben de meeste boeken moeite met de waarheid. Slechts vier van de drieënnegentig onderzochte tekstboeken maken melding van Amerika's rol in de Holocaust. Twee van die vier insinueren dat Amerika een open deur-immigratiepolitiek voerde jegens Joodse vluchtelingen, hetgeen in de wetenschappelijke literatuur afdoende is weerlegd. Slechts één boek suggereert dat de Verenigde Staten meer voor de Joodse vluchtelingen had moeten doen.

De verwerking van de leerstof wordt in de meeste methoden geheel aan de docent en/of de student overgelaten. Slechts enkele boeken bevatten studievragen, of hebben suggesties voor opdrachten. Dit gebrek aan verwerking vermindert het effect van de tekst. Uit een recent onderzoek bleek dat, na een schoolboektekst gelezen te hebben, het merendeel van Middle/High School studenten de grootste moeite had om iets zinnigs over de Holocaust te zeggen.¹⁰

Speciale lespakketten

Hoewel men op basis van de schoolboeken een ontmoedigend beeld zal hebben van de te verwachte kennis omtrent de Holocaust, moet de lezer voorzichtig zijn met het verbinden van conclusies hieraan. De laatste jaren is de aandacht voor de Holocaust in het basis- en voortgezet onderwijs sterk toegenomen. Deze ontwikkeling heeft zich echter nog niet in de schoolboeken en het voorgeschreven lesplan doorgezet.

Goede voorbeelden van deze vernieuwde belangstelling zijn de speciale Holocaust lespakketten en trainingprogramma's die door samenwerking van schooldistricten, staats-overheden, Holocaust studiecentra en universiteiten zijn ontwikkeld. Deze pakketten

De gebruikte methodes

De methoden voor de High School besteden meer aandacht aan de Holocaust dan die voor de basisschool. Terecht wordt opgemerkt dat de Holocaust, vanwege de aard van het onderwerp, beter tot zijn recht komt wanneer het aan oudere studenten gedoceerd wordt. Maar van de vijftien meest gebruikte schoolboeken voor Amerikaanse geschiedenis besteden er negen geheel geen aandacht aan de Holocaust, terwijl er maar in één boek meer dan één bladzijde aan gewijd wordt.

Daarentegen scoren studieboeken over wereldgeschiedenis en/of westerse beschaving

kleio

nummer 3/96
pagina's 20 en 21

en workshops, variërend in studieduur en intensiteit, bieden de mogelijkheid om met een geringe hoeveelheid voorbereiding de leerlingen een genuanceerd beeld van de Holocaust te geven. Hierin wordt ook aandacht besteed aan de geschiedenis van het anti-semitisme, de opkomst van Hitler en de gevolgen van de Holocaust. Tevens worden neo-nazisme en rassendiscriminatie als hedendaags verschijnsel belicht. De lessenseries bevatten toegankelijke primaire bronnen en de vragen en opdrachten zijn zinvol en effectief.¹¹

Een nadeel van de lespakketten is dat ze een onevenredig grote aanslag doen op de voor geschiedenis beschikbare tijd. Hierdoor zijn veel docenten genoodzaakt te selecteren. Al vermindert dit de effectiviteit van de pakketten nogal, men gaat er vanuit dat dit nog steeds beter is dan alles uit de reguliere tekstboeken te moeten halen.

Hoger en Universitair Onderwijs

In het hoger onderwijs neemt Holocaust-educatie en onderzoek een dominante positie in. Op een groot aantal hogescholen en universiteiten vormt het Holocaust onderwijs een onderdeel van de het verplichte *Liberal Arts* curriculum, of worden er met grote regelmaat gespecialiseerde cursussen in Holocaust studies aangeboden. Daarnaast sinds het eind van de zeventiger jaren diverse universiteiten ertoe overgegaan doctorale programma's in Holocaust Studies aan te bieden, en is er een explosieve groei in het aantal academische centra voor de studie van de Holocaust.¹²

Het is moeilijk om een algemeen beeld te schetsen van de opzet en kwaliteit van het Holocaust onderwijs. De docenten aan universiteiten en hogescholen hebben een grote vrijheid in het samenstellen van een cursus en het kiezen van lesmateriaal. Vaak wordt de voorkeur gegeven aan één of meerdere tekstboeken, aangevuld met een literatuurlijst en/of een onderzoeksproject.

Daarnaast is geschiedenis niet de enige discipline die aandacht aan de Holocaust besteed.

Maar omdat het merendeel van de Amerikaanse studenten in het *Liberal Arts* onderwijs een inleidende cursus in Amerikaanse geschiedenis of westerse geschiedenis kiest, kan er wel iets gezegd worden op basis van de inhoud van de de algemene studieboeken voor deze cursussen.

Zoals hierboven al opgemerkt, behandelen de studieboeken voor het hoger onderwijs de Holocaust uitgebreider en grondiger dan die voor het voortgezet onderwijs. De betrekkelijke homogeniteit die daar opvalt ontbreekt hier. De aandacht voor de Holocaust varieert van nihil tot vijfenzeventig pagina's specifieke tekst.

Hoewel vrijwel alle boeken een kritische toon aanslaan en meer aandacht aan de oorzaken en de gevolgen van de Holocaust besteden, valt er wederom een zekere stilte wanneer Amerika's rol aan de orde wordt gebracht. De meest kritische tekst geeft aan dat Amerika misschien meer had kunnen doen voor de Europese joden tijdens en na de oorlog.¹³

Het spreekt vanzelf dat de studenten die een gespecialiseerde Holocaust-cursus gevolgd hebben een beter begrip van het fenomeen hebben verkregen. Dit wil echter niet zeggen dat hun begrip gelijkwaardig is.

De academische vrijheid en perceptie van de professor beïnvloedde de inhoud van de cursus, waardoor de benadering van het onderwerp varieerde van feitelijk naar emotioneel, van overzicht naar 'case study'.¹⁴

Invloed

Al zijn de ontwikkelingen in het hoger onderwijs wat betreft de kennis over de Holocaust zeker bemoedigend, het is uiteraard van belang om de invloed van dat hoger onderwijs op de algemene kennis van het Amerikaanse volk in ogenschouw te nemen. In 1990 had slechts 13.1% van het Amerikaanse volk een 'College' diploma en slechts 7.2% een academische graad.¹⁵ Dit betekent dat de 'academische' kennis omtrent de Holocaust voor het grootste deel van het Amerikaanse volk niet verder reikt dan wat op de High-school is onderwezen.

De Holocaust is echter niet uitsluitend het domein van het geschiedenisonderwijs binnen het Amerikaanse schoolsysteem. De laatste jaren is het Amerikaanse schoolsysteem sterk aan het polariseren. Een stagnerende economie, een gebrek aan toekomstperspectief voor velen, gecombineerd met een gestage stroom van met name Latijns-Amerikaanse legale en illegale immigranten, heeft het tolerantie- en acceptatieniveau van de Amerikaanse burger onder druk gezet.¹⁶ Deze spanningen komen met name op

LITERATUUR

Michael Berenbaum, *The World Must Know: The History Of The Holocaust As Told In The United States Holocaust Memorial Museum* (Boston, Massachusetts: Little, Brown and Company, 1993)

Randolph Braham (ed.), *The Treatment Of The Holocaust In Textbooks: The Federal Republic of Germany, Israel, The United States Of America* (New York, New York: Columbia University Press, 1987)

Zev Garber (ed.), *Methodology In The Academic Teaching Of The Holocaust* (Latham, Maryland: University Press of America, 1988)

Marcia Sachs Littell (ed.), *Holocaust Education: A Resource Book For Teachers And Professional Leaders. Report of the eighth annual Philadelphia conference on teaching the Holocaust* (Lewiston, New York: The Edwin Mellen Press, 1985)

Martin Sable, *Holocaust Studies: A Directory And Bibliography Of Biblio-*

ographies (Greenwood, Florida: The Penkevill Publishing Company, 1987)

Linda Scher (ed.), *The Holocaust: A North Carolina Teacher's Resource* (Raleigh, North Carolina: North Carolina Council on the Holocaust, 1989)

Gideon Shimoni (ed.), *The Holocaust In University Teaching* (New York, New York: Pergamon Press, 1991)

University of the State of New York and the State Education Department Bureau of Curriculum Development, *Teaching About The Holocaust And Genocide: Human Rights Series* (Albany, New York: State of New York, 1985)

David Wyman, *The Abandonment Of The Jews: America And The Holocaust, 1941 - 1945* (New York, New York: Pantheon Books, 1985)

Newsweek, 16 januari 1995: Jerry Adler, 'The last days of Auschwitz'. Andrew Nagorski, 'A tortured legacy'. Elie Wiesel, 'Stay together, always'.

de middelbare scholen tot uiting, met openlijke discriminatie, 'gang'activiteiten en (soms dodelijk) racistisch geweld als gevolg.

In een poging om de leerlingen begrip voor de gevolgen van rassendiscriminatie bij te brengen besteedt men op school onder andere aandacht aan de Holocaust. Met name de dagboeken van Anne Frank - met de daarvan afgeleide audio-visuele, educatieve, en toneelvarianten - en Steven Spielberg's *Schindler's List* zijn bijzonder populair. Leerlingen kunnen zich gemakkelijk met de karakters associëren en de diversiteit van het beschikbare materiaal maakt het voor docenten gemakkelijk om het verhaal van zowel Anne als Oscar in het lesplan te integreren.

Om de Holocaust toegankelijker te maken wordt er in het Amerikaanse onderwijs veelvuldig gebruik gemaakt van audio-visuele materialen. Korte documentaires zoals *Courage to Care*, *Night and Fog*, *Avenue of the Just* en *Kitty* die door organisaties zoals de *Anti-Defamation League of B'nai B'rith* en het *Anne Frank Center* worden geproduceerd, hebben op dit gebied naam gemaakt. Bij deze documentaires worden over het algemeen tekst- en werkboeken gemaakt en ze zijn daardoor zowel voor de docent als de leerling toegankelijk en leveren goede resultaten met een geringe hoeveelheid tijd en inspanning.

In een poging om leerlingen direkter met de Holocaust te confronteren maken docenten tevens in toenemende mate gebruik van ooggetuigeprojecten. De effectiviteit van dit overigens uitstekende medium is afhankelijk van de benaderbaarheid van de ooggetuige, de toegankelijkheid van zijn of haar verhaal, en de voorbereiding van de klas door de leerkracht. Helaas maakt een groot aantal docenten nog steeds de fout om de getuige als een vervanging - in plaats van een verrijking - van het Holocaust onderwijs te zien. Daardoor wordt het verhaal van de getuige ontoegankelijk en wekt het onder de studenten vaak meer een gevoel van medelijden op, dan van begrip.

Als tijd en financiën het toelaten organiseren scholen excursies en buitenschoolse activiteiten. Hierbij neemt het *United States Holocaust Memorial Museum* in Washington DC een belangrijke plaats in. Sinds de opening heeft het USHMM zich tot een model educatief museum en wetenschapscentrum ontwikkeld.

Media

Bij het bekijken van de stand van zaken in het Holocaust-onderwijs moeten de media als bron van kennis niet worden onderschat. In een recent onderzoek naar kennisvergaring over de Holocaust onder leerlingen identificeerden 50% van de ondervraagden televisie, 31% van de ondervraagden pers en 24% van de ondervraagden film als een belangrijke bron van informatie.¹⁷

De Amerikaanse televisie, radio en pers zijn voor de produktie van hun programma's vrijwel volledig afhankelijk van advertentie-inkomsten en abonnementsgelden. Commerciële overwegingen, zoals actualiteit en algemene interesse, spelen een belangrijke rol in de bepaling van berichtgeving en het programma-aanbod. De aandacht die de media aan de Holocaust besteden is daarom nogal divers.

Gedurende speciale gelegenheden, zoals de vijftigjarige herdenking van de bevrijding van het concentratiekamp Auschwitz in januari 1995, was de aandacht van de media intensief en van hoge kwaliteit. Zodra echter de nieuws waarde van de gebeurtenis af nam, verminderde tevens de kwantiteit en kwaliteit van de berichtgeving.

Het is ironisch de Holocaust in termen van amusementswaarde te moeten beschrijven om de houding van de televisie- en filmindustrie jegens de Holocaust te kunnen verklaren. Deze amusementswaarde speelt echter een belangrijke rol in het televisie- en filmaanbod.

Ondanks de belangstelling voor een gezonde dosis 'real-life drama' blijkt de interesse voor Holocaust drama tegen te vallen. Men heeft behoefte zich met de karakters te kunnen identificeren en de Holocaust leent zich hier niet goed voor. Steven Spielberg's 'blockbuster' hit *Schindler's List*, en de televisie drama's *Holocaust* (1978), *The Attic* (1988) en *A Matter of Conscience* (1989) vormen gelukkige uitzonderingen.

De gespecialiseerde omroepen zoals *Public Broadcast System*, *Arts and Entertainment*, *Discovery Channel* en *History Channel*, besteden regelmatig aandacht aan Nazisme en de gevolgen hiervan. Deze omroepen trekken echter een zeer select publiek en alhoewel directe kijkcijfers niet beschikbaar zijn kan men met enige zekerheid stellen dat de bijdrage van deze omroepen aan het Holocaust onderwijs gering blijft.

kleio

Perceptie

Hoe effectief is het Holocaust onderwijs in de Verenigde Staten? Helaas ontbreekt hier structureel onderzoek. Een enquête van het *Joods Nationaal Congress* onder leerlingen in High Schools wees echter uit dat studenten vooral gebrek aan directe kennis hebben: 76% van de ondervraagden was niet in staat de Holocaust correct te definiëren, 73% kon niet het juiste aantal joodse slachtoffers schatten, 21% dacht dat de joden een Swastika moesten dragen en 38% had geen idee toen gevraagd werd wat Auschwitz, Dachau en Treblinka waren. Het meest verontrustende was echter dat 10% van de ondervraagde scholieren moest toegeven de term 'Holocaust' voor het eerst te horen.¹⁸

Recente nationale steekproeven onder volwassenen zijn eveneens weinig bemoedigend. Alhoewel 83% van de ondervraagden aangaf de term 'Holocaust' te kennen, was slechts 35% in staat een correcte beschrijving te geven.¹⁹ Niemand gaf aan dat de Holocaust één van de meest noemenswaardige gebeurtenissen van de laatste vijftig jaar was.²⁰ Terwijl slechts een klein percentage ronduit ontkende dat de Holocaust ooit plaats heeft gevonden (10%), sloot 33% van de ondervraagden het niet uit dat de Holocaust een verzinsel was.²¹

Tevens heeft het Amerikaanse volk grote moeite met de interpretatie van de Holocaust als historisch fenomeen. Toen de onderzoekers vroegen of er een zeker verband tussen de gebeurtenissen tijdens de Holocaust en de gebeurtenissen in Bosnië bestond, kon 58% van de ondervraagden dit niet beantwoorden. In een ander onderzoek werd gevraagd of 'Ethnic cleansing' en Holocaust iets met elkaar te maken hadden. 75% Van de ondervraagden moest een antwoord schuldig blijven.²²

Deze onwetendheid staat in sterk contrast met de perceptie die de Amerikanen hebben over Amerika's positie tijdens de oorlog. Op de vraag of Amerika genoeg voor de Joden had gedaan en, indien Hitler niet in oorlog met Amerika was geraakt, of Amerika de Holocaust had gestopt, antwoordde 88% bevestigend.

Overigens vindt men dat de Holocaust nog steeds een relevant onderwerp is. 55% Van de ondervraagden vond het erg belangrijk dat de Holocaust in het voortgezet onderwijs wordt behandeld en 75% vond dat het Holocaust onderwijs moet worden verbeterd (sic).²³

Toekomst

Het begint langzaam aan tot schoolbesturen door te dringen dat het noodzakelijk is om naar het verleden te kijken, wil men rassendiscriminatie op de scholen effectief kunnen bestrijden. De Holocaust is nu een verplicht onderwerp op alle middelbare staatsscholen in New York en Massachusetts, en in de scholen in Philadelphia en Los Angeles. Tevens zijn meerdere schooldistricten begonnen met de ontwikkeling van een, al of niet niet verplicht, Holocaust curriculum. In de wetenschap dat goed onderwijs begint met een geïnformeerde leraar, zijn staats-overheden ertoe overgegaan door middel van congressen, workshops en seminars leerkrachten in Holocaust studies te scholen.

De 'Information-highway' heeft de Holocaust voor een ruim publiek toegankelijk gemaakt. Het United States Holocaust Museum in Washington DC is nu via een personal computer via het World Wide Web bereikbaar. Men kan een elektronische toer door het museum maken, of onderzoek doen in de archieven van het museum. Daarnaast zijn verscheidene Holocaust onderzoeksinstituten en databanken nu direct per computer bereikbaar.²⁴

Vanwege de explosieve groei van de computermarkt in de Verenigde Staten zijn uitgeverijen begonnen met de ontwikkeling van interactieve 'multi-media' programma's. Met name Stephen Spielberg's initiatief om de verhalen van Holocaust ooggetuigen, en historische foto's en filmbeelden op CD-rom vast te leggen is veelbelovend.²⁵

Deze ontwikkelingen zijn niet alleen bemoedigend maar ook noodzakelijk. Naarmate de jaren verstrijken, moet de technologie de plaats van de Holocaust 'survivor' gaan innemen. Het is te hopen dat het geschiedenisonderwijs zich dan als een krachtiger wapen tegen onwetendheid, naïviteit en intolerantie heeft ontwikkeld.

Want zoals Santayana zei: 'Een volk dat zich het verleden niet herinnert, is een volk dat veroordeeld is dit verleden te herhalen'.

Noten

1. Berenbaum, M. *The World Must Know*, 6.
2. Dit in tegenstelling tot de periode 1945 - 1980 waarin ruim 1300 monografiën en ruim 150 audiovisuele projecten zijn verschenen.
Sable, Martin. *Holocaust Studies*, 68 - 73, 75 - 76.
Sachs Little, M. *Holocaust Education*, p.5.
Spencer R. *Directory Of History Departments And Organizations In America And Canada*.
Online Computer Library Center electronic catalogue.

3. Tryneski, John. *Requirements For Certification Of Teachers, Counselors, Librarians, Administrators For Elementary and Secondary Schools*, 9 - 245.
4. Braham, R. ed. *The Treatment of the Holocaust in Textbooks*, 233 - 236.
5. Barth, J. *Elementary and Junior High/Middle School Curriculum, Activities, and Materials*, 1 - 4, 21, 47, 69, 90 - 92, 95, 129.
6. Enquete onder Social Studies docenten, District 6, North Carolina, maart 1995.
7. Braham, L. ed. *The Treatment of the Holocaust in Textbooks*, 241 - 243.
8. Barth, 179, 219, 259, 309 - 310.
9. Deze en de volgende gegevens zijn ontleend aan de publicatie van Randolph Braham.
10. Steekproef onder leerlingen van de Charlotte-Mecklenburg en de Gaston County Schoolsystemen, april 1995.
11. Zie bijvoorbeeld: The University of the State of New York, en The State Department Bureau of Curriculum Development. *Teaching about the Holocaust and Genocide*, deel I en II., en North Carolina Council on the Holocaust. *The Holocaust: A North Carolina Teacher's Resource*.
12. Garber, Z. *Methodology in the Academic Teaching of the Holocaust*, 60 - 62.
Zie bijvoorbeeld de lessenplannen in: Shimoni, G. *The Holocaust in University Teaching*.
Een goed voorbeeld van deze groei is de Association of Holocaust Organizations. Dit orgaan functioneert als een overkoepelende instantie voor Holocaust onderzoek. Op dit moment zijn er zesennegentig aangesloten organisaties.
13. Braham, 288 - 289, 291 - 293.
Zie ook: Garber, 264 - 273.
14. Zie: Shimoni, 37 e.v.
15. U.S. Bureau of the Census. *Statistical abstracts of the United States*, table 236: Educational Attainment 1990.
16. Alhoewel het Amerikaanse schoolstelsel geruime tijd gedesegegreerd is de polarisatie en spanning tussen blanke en zwarte studenten nog steeds sterk aanwezig.
17. Amerikaans Joods Congres enquête onder 992 High School studenten de dato november 1992. Zie ook: U.S. Bureau of the Census..., table 882 Utilization of Selected Media, en table 884 Media Usage and Consumer Spending.
18. Amerikaans Joods Congres, zie 17.
19. Gallup Organization. Nationale enquête de dato 06 - 08 januari, en 15 - 17 januari 1994 onder 2033 volwassenen.
CBS News. Nationale enquête de dato 01 - 03 januari 1994 onder 1210 volwassenen.
20. The Tarrance Group. Nationale enquête de dato 02 - 04 december 1994 onder 1000 volwassenen.
21. CBS News ..., de dato 15 - 17 januari 1994.
Gallup Organisation..., de dato 15 - 17 januari 1994.
22. University of Maryland. Nationale enquête de dato 05 - 08 april 1994 onder 700 volwassenen.
Gallup Organization. Nationale enquête de dato 11 - 13 maart 1994 onder 1007 volwassenen.
23. Los Angeles Times. Nationale enquête de dato 16 - 19 april 1994 onder 1682 volwassenen.
CBS News...
24. Het World Wide Web Adres is: <http://www.ushmm.org>. Het E-mail onderzoeks adres is: archive@ushmm.org.
Zie ook: *Cybrary of the Holocaust* (<http://www2.best.com/~mddunn/cybrary/>)
25. Steven Spielbergs project is nog niet compleet. Zie bijvoorbeeld ook de CD roms *Maus* en *Images from the Holocaust*

